

Το Κυπριακό και η σχέση των Κυπρίων και Ελλαδιτών στους κοινούς εθνικούς αγώνες*

Η ελληνικότητα της Κύπρου σφραγισμένη από τον αφετηριακό αποικισμό της το 1500 π.Χ. από τα πρώτα ελληνικά προδωρικά φύλλα, παρουσιάζει μια αδιάκοπη και αδιάσπαστη ιστορική συνέχεια 3500 χρόνια τώρα. Η ανίχνευση των θεμελιακών χαρακτηριστικών του λαού της Κύπρου παραπέμπει κατευθείαν στις κοινές τους ρίζες με τον υπόλοιπο ελληνισμό και δεν μπορεί να κατανοηθεί έξω από τη δράση του ιστορικού έθνους των Ελλήνων σε ολόκληρη την ανατολική λεκάνη της Μεσογείου, σ' αυτή την ενδιάμεση ζώνη ανάμεσα στη Δύση και την Ανατολή.

Η ιστορική διαμόρφωση των Ελλήνων της Κύπρου ήταν ουσιαστικά παράλληλη και ενιαία με αυτή των υπόλοιπων Ελλήνων της Μικράς Ασίας, του Πόντου και της Βαλκανικής ίσαμε την δημιουργία του ελληνικού κράτους. Από κει και πέρα μέσα στα πλαίσια του αποικιοκρατικού καταμερισμού της εργασίας και την ένταξη του εθνικοαπελευθερωτικού κινήματος των Ελλήνων στο πεδίο «επίλυσης» του λεγόμενου ανατολικού ζητήματος, η πορεία εξακολούθησε να είναι παράλληλη και ενιαία, αλλά με έναν ελλειπτικό τρόπο, αφού έλειπε το στοιχείο της εδαφικής ενιαιοποίησης και –σε ένα σημαντικό βαθμό– η οικονομική κοινότητα.

Έτσι αναπόφευκτα η εθνική ταυτότητα των Ελλήνων της Κύπρου περιορίστηκε στην ιδεολογική ενότητα. Γλώσσα και θρησκεία κοινή, που λειτουργούν, όπως είναι φυσικό, υπερτονισμένα από τον μόνιμο κίνδυνο του εθνικού εξανδραποδισμού. Όσο κι αν προσπάθησαν οι Τούρκοι κατακτητές αρχικά και οι Άγγλοι ιμπεριαλιστές στη συνέχεια να μεταφυτεύσουν τα δικά τους πρότυπα, συνάντησαν την αναζωπυρωμένη

* ΣΗΜΕΙΩΣΗ ΤΕΤΡΑΔΙΩΝ

Το κείμενο αυτό αποτέλεσε την ομιλία του συγγραφέα στην εκδήλωση που διοργάνωσε η ΟΤΟΕ και η ΕΤΥΚ με θέμα Ελλάδα Κύπρος 1821-1955. Κοινοί αγώνες για την εθνική ανεξαρτησία. Η εκδήλωση αυτή αφιερωμένη στη μνήμη και τον πολιτισμό έγινε στις 27 Μαρτίου 1991 στο Πολεμικό Μουσείο.

αντίσταση των ελληνικών εθίμων και κουλτούρας, που διαφύλασσε από ιστορική άποψη η ορθοδοξία, μέσα στην οποία είναι δύσκολο να προσδιοριστούν με σαφήνεια, την περίοδο της υποδούλωσης τα όρια της θρησκείας και της εθνικής ιδεολογίας.

Είναι εξ' αρχής λοιπόν φανερό ότι η μοίρα των Κυπρίων συνδέεται από την πρώτη στιγμή στενά με εκείνη των υπόλοιπων Ελλήνων και ότι κάθε εξέλιξη που δημιουργείται στον ελλαδικό χώρο επηρεάζει τον κυπριακό, όπως φυσικά και το αντίστροφο.

Πολύ πριν την έκρηξη της επανάστασης του 1821 η Κύπρος είχε αρχίσει την καταβολή αίματος στην κοινή τράπεζα που δραματική της έκφραση υπήρξε ο στραγαλισμός το 1798 στον πύργο του Βελιγραδίου Νεμπόισα του Λευκωσιάτη Ιωάννου Καρατζά συντρόφου του Ρήγα Βελεστινλή και η εκτέλεση του δραγομάνου Κορνέσιου Χατζηγεωργάκη, για να ακολουθήσει η εξορία στην Εύβοια το 1810 του διαδόχου του Χατζηγεωργάκη, Αρχιεπίσκοπου Χρύσανθου.

Η επανάσταση του '21, εκεί που όλοι και όλα κρίνονταν, αποτέλεσε κορυφαία επιβεβαίωση της κοινής μοίρας. Τρεις περίπου μήνες μετά την έναρξή της η Κύπρος πλήρωνε το πιο βαρύ τίμημα με τον κυριολεκτικό αφανισμό της θρησκευτικοπολιτικής της ηγεσίας. Με διαταγή του Τούρκου διοικητή της νήσου Κουτσούκ Μεχμέτ στις 9 Ιουλίου 1821 ο Αρχιεπίσκοπος Κυπριανός, όλοι οι μητροπολίτες και εκατοντάδες ηγούμενοι, κληρικοί, προύχοντες και απλοί πολίτες, απαγχονίσθηκαν, αποκεφαλίσθηκαν ή σφαγιάστηκαν, σφραγίζοντας έτσι με τον πιο αμετάκλητο τρόπο αυτό που υπήρξε και θα είναι όσο υπάρχει ελληνισμός στο νησί, κοινό πεπρωμένο.

Και όπως και στις άλλες ελληνικές περιοχές που πέρασαν από το λεπίδι του Τούρκου, έτσι και στην Κύπρο οι διασωθέντες συνέχισαν τον αγώνα ώσπου υπέκυψαν σε μιαν ύπεροπλία συντριπτική, ενώ ένα τμήμα τους εντάχθηκε οργανικά στην επανάσταση συμμετέχοντας στις διάφορες μάχες με κορύφωση την συμμετοχή στην μάχη των Αθηνών το 1826 όπου χάθηκαν πολλοί Κύπριοι.

Η ενεργός αυτή συμμετοχή συνεχίζεται αδιάκοπα. Η Κύπρος μπορεί να παραχωρείται στην Αγγλία, οι Κύπριοι όμως όπως γράφει στον βασιλέα Γεώργιο ο Αρχιεπίσκοπος Σωφρόνιος, συμμετέχοντας στις ελληνικές προπαρασκευές για την απελευθέρωση της Θεσσαλίας και Ηπείρου «σπεύδει να συντελέσει κατ' ελάχιστον εις την ευόδωσιν του εθνικού τούτου έργου». Συγκεκριμένα οι Έλληνες αξιωματικοί που αποστέλλονται στην Κύπρο για την αγορά ημιόνων γίνονται παντού δεκτοί με έξαλλο ενθουσιασμό και από τα 250 ζώα που διαλέγουν παίρνουν περισσότερα από 100 τελειώς δωρεάν, τα δε υπόλοιπα σε εξευτελιστικές τιμές. Γυρίζοντας στην Ελλάδα τους συνοδεύουν 150 Κύπριοι εθελοντές.

Και η ίδια αμέριστη συμπαραστάση και συμμετοχή εκφράζεται σε κάθε σκίρτημα εθνικό. Πάνω από χίλιοι Κύπριοι πολεμούν το 1897 με την στρατιά του Σμολένσκη, ενώ κατά χιλιάδες συμμετέχουν στους Βαλκανικούς πολέμους δίνοντας μεγάλο αριθμό θυμάτων με κορυφαία την θυσία του δημάρχου Λεμεσού Χριστόδουλου Σώζου, που είναι από τους πρώτους που πέφτει ηρωικά στην Ήπειρο.

Η ίδια αθρόα και ανιδιοτελής προσφορά συνεχίζεται στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο με την πραγματικά εντυπωσιακή συμμετοχή 13000 Ελληνοκυπρίων που εμπνεόμενοι από τις αγγλικές διακηρύξεις για εφαρμογή μετά το τέλος του πολέμου της αρχής της αυτοδιάθεσης των εθνών, πολεμούν στο πλευρό των συμμάχων.

Τα επακολούθησαντα γεγονότα αποτέλεσαν ένα ισχυρό ράπισμα για την ελληνική πλευρά. Οι Άγγλοι αρνούνται και να συζητήσουν το πρόβλημα, κηρύσσοντας μάλι-

στα το 1925 την Κύπρο σε αποικία. Έξι χρόνια αργότερα ξεσπούν τα περίφημα Οχτωβριανά. «Ένα μόνο δρόμο έχουμε να βαδίσουμε, τον δρόμον που είναι στενός και τεθλιμμένος μεν, αλλ' οδηγεί προς την Σωτηρίαν. Να υψώσωμεν υπό το φως της ημέρας την σημαία της Ενώσεως και μέσα εις τας καμίνους των συνεχών προσπαθειών συσπειρωμένοι γύρω της, ομονοούντες και λησμονούντες τας διχονοίας, με παν μέσον να επιδιώξωμεν την εθνική μας λύτρωσιν δια την μετά της Μητρός Ελλάδος Ένωσίν μας», διακηρύσσει ο Μητροπολίτης Κιτίου Νικόδημος Μυλωνάς. Το αποτέλεσμα ήταν εκρηκτικό. Η εξέγερση εξαπλώνεται ταχύτατα στο νησί καταλύοντας την αγγλοκρατία για δυο-τρεις μέρες, ενώ στην ηπειρωτική Ελλάδα τα γεγονότα γίνονται δεκτά με ενθουσιασμό και συστήνεται «Κεντρική Επιτροπή Κυπριακού Αγώνα» για να υποστηρίξει το αλυτρωτικό κίνημα των Κυπρίων.

Η απάντηση των Άγγλων ήταν εξαιρετικά βίαιη. Κατέπνιξαν στο αίμα τις διαδηλώσεις πυροβολώντας και σκοτώνοντας αδιάκριτα. Σ' αυτήν την θηριώδη συμπεριφορά των Άγγλων η ελληνική κυβέρνηση με επικεφαλής τον Ελευθέριο Βενιζέλο απάντησε παίρνοντας το μέρος των Άγγλων. Στις 18 Νοεμβρίου 1931 ο μεγάλος Έλληνας πολιτικός, δήλωνε απερίφραστα: «Όπως εδήλωσα και άλλοτε, ζήτημα κυπριακό δεν υφίσταται μεταξύ της ελληνικής κυβερνήσεως και της αγγλικής».

Παρ' όλα αυτά το ζήτημα δεν έληξε και δυναμικά ξαναπαρουσιάστηκε με την έναρξη του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, όπου για άλλη μια φορά 16000 περίπου Κύπριοι κατατάχθηκαν στον βρετανικό στρατό να πολεμήσουν για την απελευθέρωση της Ελλάδας, που ήλπιζαν ότι θα είναι σύμφωνα με τις υποκριτικές δηλώσεις των Άγγλων πολιτικών και δική τους απελευθέρωση.

Τα αποτελέσματα είναι γνωστά, γι' αυτό και είναι περιττό να σταθώ σε αυτά περισσότερο.

Έτσι, ύστερα από μια δεκαετία μάταιων διαβουλεύσεων, κορυφαία ενέργεια της οποίας υπήρξε το ιστορικό δημοψήφισμα της 15 Ιανουαρίου 1950, όπου από τους 224.757 Κύπριους που είχαν δικαίωμα ψήφου οι 215.108 (ποσοστό 95,7%) ψήφισαν υπέρ της Ένωσης με την Ελλάδα, φτάνουμε στα μεγάλα για ολόκληρο τον Ελληνισμό γεγονότα του Απριλίου 1955 με την έναρξη του εθνικοαπελευθερωτικού αγώνα από την Εθνική Οργάνωση Κυπρίων Αγωνιστών, την πασίγνωστη ΕΟΚΑ.

Είναι δύσκολο να μιλήσεις για τη δράση των αγωνιστών της ΕΟΚΑ χωρίς να διολισθήσεις στον συναισθηματισμό. Είναι όμως δυστυχώς αναπόφευκτο, αφού η θαμμένη με το αίμα των αγωνιστών αυτών περίοδος, είναι μια από τις πιο λαμπρές στην ελληνική ιστορία, αντάξια και ευθέως ανάλογη με τις κρητικές εξεγέρσεις και τον αγώνα του αλύτρωτου ελληνισμού στην Μακεδονία, Ήπειρο και τα άλλα κατεχόμενα εδάφη.

Αυτή η κορυφαία πράξη θυσίας που φτάνει μέχρι το θάνατο είναι που επιβεβαιώνει πάλι αυτό που αποκάλεσα κοινή μοίρα. Το γεγονός ότι ο αγώνας αυτός υπονομεύτηκε από πολλές πλευρές και κυρίως από την ελλαδική πολιτική ηγεσία – εγκλωβισμένη στις δουλείες της απέναντι στους Αγγλοαμερικάνους – χωρίς, φυσικά, να υποτιμώνται οι ευθύνες των Ελληνοκύπριων αριστερών ηγετών – παγιδευμένων στη λογική ενός μεταπρατικού διεθνισμού – αλλά και της ίδιας της ηγεσίας του εθνικοαπελευθερωτικού αγώνα στην τελική φάση, δεν αναιρεί καθόλου τα παραπάνω. Απλά, όπως πολλές φορές συνέβη στην ιστορία του ελληνισμού, τα συσκοτίζει και τα αποδυναμώνει.

Η επίδραση του εθνικοαπελευθερωτικού αγώνα της Κύπρου στον υπόλοιπο ελλαδι-

κό χώρο υπήρξε καταλυτική. Ολόκληρος ο ελληνικός λαός, μικροί και μεγάλοι, παρακολουθούν, δένονται, διαμορφώνονται με βάση τα συνταρακτικά γεγονότα. Οι φιλίες, αλλά και οι τσακωμοί, ιδιαίτερα ανάμεσα στους νέους και κυρίως στους μαθητές και φοιτητές δίνουν και παίρνουν και εκεί κρίνεις και κρίνεσαι. Για πρώτη φορά μετά την ήττα της αριστεράς στον εμφύλιο, το νόημα του εθνικοαπελευθερωτικού αγώνα 1940–1944 ξαναπαίρνει σάρκα και οστά και συνδέεται οργανικά με κάτι που δεν αποτελεί ένδοξο παρελθόν αλλά ηρωικό παρόν που αγωνιστικά μας εμπνέει. Οι κινητοποιήσεις, αλλά και οι συγκρούσεις με την αστυνομία παίρνουν ένα χαρακτήρα πρωτοφανή και για πρώτη φορά μετά μια δεκαετία η αριστερά που πρωτοστατεί στις κινητοποιήσεις φτάνει στις εκλογές του 1958 το ποσοστό του 25%.

Σ' αυτή την πολύ κρίσιμη στιγμή είναι που οι Ελλαδίτες – κατά συντριπτική πλειοψηφία – κρίθηκαν, εξωτερικεύοντας τα πραγματικά τους αισθήματα προς τους Κύπριους αδελφούς τους, αποδεικνύοντας για άλλη μια φορά ότι θεωρούσαν το κυπριακό μια δική τους εσωτερική υπόθεση.

Για χρόνια ολόκληρα η Ελλάδα συνταρασσόταν από το σύνθημα «Λευτεριά στην Κύπρο», ώπου έφθασε το περίφημο 1959. Έτος των συμφωνιών της Ζυρίχης και του Λονδίνου. Για ορισμένους το γεγονός αυτό υπήρξε το ευτυχέστερο της ζωής τους. Ας ακούσουμε όμως πώς το χαρακτήρισαν και δυο άλλοι ελλαδίτες πολιτικοί στις ομιλίες τους στην πολυήμερη συζήτηση που άρχισε στο ελληνικό κοινοβούλιο στις 25-2-1959.

Δήλωσε λοιπόν ο αρχηγός των Φιλελευθέρων Σοφοκλής Βενιζέλος: «Μόνον άνθρωποι οι οποίοι έχασαν κάθε έννοιαν πραγματικότητας μπορούν να ισχυρισθούν ότι πρόκειται περί ανεξαρτήτου κράτους... Κύριοι βουλευταί, δεν θέλω να είμαι μάντης κακών: προβλέπω όμως ότι αι υπογραφείσαι συμφωνίαί θα αποδειχθώσι εν τη εφαρμογή των ότι δεν είναι βιώσιμοι και φοβούμαι ότι θα θρηνησώμεν νέας εθνικάς συμφοράς». Και συμπλήρωσε ο κοινοβουλευτικός ηγέτης της αριστεράς Ηλίας Ηλιού: «Η Κύπρος δεν κατέστη ούτε Δημοκρατία, ούτε Ανεξάρτητος. Αι συμφωνίαί, τας οποίας συζητούμεν σήμερον, αποτελούν πράγματι πρωτοφανή ήτταν της Ελλάδος, και μιαν παταγώδη κατάρρευσιν πολιτικής, την οποίαν τετραετίαν περίπου διεκήρυσσαν αι αλληπάλληλοι Κυβερνήσεις του κ. Καραμανλή».

Έτσι για άλλη μια φορά ο ελληνικός λαός νικητής σε δύο παγκοσμίους πολέμους και έναν αιματηρό τριετή εθνικοαπελευθερωτικό αγώνα, εστερείτο το θεμελιακό του δικαίωμα της αυτοδιάθεσης, δικαίωμα που κατά κοινή ομολογία και των πλέον συντηρητικών πολιτικών ίσχυσε για όλους τους λαούς πλην των Κυπρίων.

Η ιστορία φυσικά δεν σταμάτησε. Όταν το 1964 η τουρκική αεροπορία με αεροπλάνα του ΝΑΤΟ βομβαρδίζει το νησί η Αθήνα συγκλονίζεται από διαδηλώσεις και άγριο κυνηγητό των φοιτητών, ενώ η κυβέρνηση Γεωργίου Παπανδρέου, κάτω από το βάρος και την πίεση των τουρκικών επιθέσεων στέλνει μυστικά στην Κύπρο ελληνικά στρατεύματα.

Αυτά ακριβώς τα στρατεύματα, έκφραση άμεσης συμπαράταξης και μοναδική ασπίδα στην τουρκική επιθετικότητα, αποσύρει ύστερα από υπόδειξη των Αμερικανών η στρατιωτική χούντα της Αθήνας, δημιουργώντας την Κερκόπορτα που η ίδια άνοιξε το καλοκαίρι του 1974 με το δολοφονικό πραξικόπημα κατά του λαού μας στην Κύπρο.

Το πραξικόπημα των Ιωαννίδη – Σαμψών και η εισβολή των Τούρκων αποτέλεσαν την κορυφαία πράξη μιας τραγωδίας που οι ρίζες της βρίσκονται πολύ μακριά.

Αυτό θα πρέπει να μας κάνει να μελετήσουμε τα πράγματα και να σκεφθούμε, όσο υπάρχει καιρός, γιατί μετά την λήξη του πολέμου στον Κόλπο, το κυπριακό μπαίνει πράγματι σε μιαν εξαιρετικά επικίνδυνη τροχιά, όπου η πανουργία των πολεμίων έχει κορυφωθεί, αφού οι σφαίρες που εκτοξεύουν είναι πια περιτυλιγμένες με την ζάχαρη τριτεύουσας σημασίας αντιπαροχών. Πριν λοιπόν από κάθε τι άλλο θα πρέπει να αποκαταστήσουμε την μεταξύ μας ισορροπία και να δούμε το πρόβλημα στις πραγματικές του διαστάσεις.

Μπορεί οι διάφορες ελληνικές πολιτικές κυβερνήσεις να μην υποστήριζαν ή και να ξεπούλησαν τα διάφορα αλύτρωτα τμήματα, αυτό όμως δεν έχει καμιά σχέση με τον υπόλοιπο ελληνισμό. Οι Κρήτες, οι Επτανήσιοι, οι Δωδεκανήσιοι, οι Πόντιοι ποτέ δεν ταύτισαν την εκάστοτε παροδική ελληνική κυβέρνηση με το σύνολο του λαού της Ελλάδας και πολύ περισσότερο με το ευρύτερο ελληνικό έθνος.

Γιατί τίποτα δεν μπορεί να συγκαλύψει το γεγονός ότι ο Κύπριος Τσικουρής έπεσε στις επάλξεις του αντιδικτατορικού αγώνα, ο τάφος των Κρητικών στρατιωτών έξω από την Λευκωσία αποτελεί ψευδή μαρτυρία για την θυσία των Ελλαδιτών στην απόκρουση της τουρκικής εισβολής, ενώ η δολοφονία του Κύπριου Ιάκωβου Κουμή ενός νέου ανθρώπου με σαφώς ελληνική παιδεία και προσανατολισμό, δείχνει την αδιάκοπη συμμετοχή των Κυπρίων και Ελλαδιτών στους κοινούς εθνικούς και κοινωνικούς αγώνες.

Συνοψίζοντας αλλά και συμπυκνώνοντας νομίζω ότι θα ήταν χρήσιμο να επισημάω τα εξής:

Το Κυπριακό αποτελεί για τους Έλληνες μιαν ανοιχτή πληγή στο βαθμό που μετά την ένωση των Δωδεκανήσων το 1946, η Κύπρος παρέμεινε το μόνο τμήμα του ελληνισμού υπό ξένη κατοχή.

Η ήττα του εθνικοαπελευθερωτικού αγώνα 1955-1959 και η αναγκαστική αναδίπλωση με την δημιουργία της υπό τριπλήν εγγύηση Κυπριακής Δημοκρατίας θάρναν αποφασιστικά στις κατοπινές εξελίξεις. Γιατί η συγκρότηση της Κύπρου σε κράτος δεν συνεπαγόταν πλήρη απελευθέρωση. Αβίαστη δηλαδή ανάδειξη των κυρίαρχων εθνικών – πολιτισμικών στοιχείων σε αδιαμφισβήτητα τεκμήρια της νέας πολιτικής ταυτότητας.

Ο περιορισμός των δικαιωμάτων της ελληνοκυπριακής πλειοψηφίας του 82% και η αναγόρευση της τουρκικής μειονότητας του 18% σε απόλυτο ρυθμιστή των τυχών της Κύπρου, μετατόπισε το κέντρο βάρους, μετατρέποντας το κυπριακό από πρόβλημα ανεξαρτησίας και αυτοδιάθεσης σε οξυτάτη ελληνοτουρκική διαμάχη.

Το 1974 η Τουρκία εισέβαλε βίαια και κατέλαβε το 40% του νησιού καταλύοντας την εδαφική ακεραιότητα μιας χώρας μέλους του ΟΗΕ. Το 1983 ανακηρύχθηκε το κατεχόμενο τμήμα σε «Τουρκοκυπριακό κράτος». Είναι το κυπριακό μια διαφορά δύο κοινοτήτων ή το πρόβλημα υφίσταται λόγω των ανοιχτών εξωτερικών επεμβάσεων και επεκτατικών στόχων για κηδεμόνευση ενός ανεξάρτητου εθνικού χώρου;

Είναι, λοιπόν, για τους παραπάνω λόγους που το κυπριακό πρέπει να αντιμετωπίζεται σαν πρώτιστο εθνικό θέμα και θα πρέπει να γίνει κατανοητό ότι η θέση αυτή δεν αποτελεί ούτε σωθινισμό, ούτε υπερεθνικισμό, πολύ δε περισσότερο δεν αποτελεί υπονόμηση της προσπάθειας για διεθνοποίηση του κυπριακού και εξεύρεση λύσης μέσα από την εφαρμογή των αποφάσεων του ΟΗΕ για αποχώρηση των ξένων

στρατευμάτων κατοχής και επιστροφή των προσφύγων στα σπίτια τους.

Πολλές θιαίες συζητήσεις και τόνοι μελάνης έχουν χυθεί σε Ελλάδα και Κύπρο για τα ζητήματα αυτά και είναι μια πραγματικότητα ότι το κυπριακό αποτελεί ένα ανοιχτό πεδίο διαμάχης στα πλαίσια της ελληνικής κοινωνίας που βάζει με σύγχρονους όρους το πρόβλημα του έθνους, του εθνικισμού, του σωβινισμού, του διεθνισμού και της αυτοδιάθεσης. Κι όσο και αν αυτό το ζήτημα υποβαθμίζεται, τόσο πιο έντονα καθημερινά προβάλλει βάζοντας σε πραγματικά διλήμματα φορείς, κόμματα και πολίτες.

Είναι γνωστό ότι κάθε κρίση καταργεί τις κατά συνθήκη εντυπώσεις, απορρίπτει τα νεκρά κύτταρα, αποσπά τα εξωτερικά περιβλήματα, αποκαλύπτει τα κρυμμένα ελατήρια και ξεσκεπάζει τις βαθύτερες πληγές.

Η ολοκληρωτική καταστροφή και ο ξεριζωμός 200.000 Ελληνοκυπρίων ήταν η ώρα της κρίσης τόσο για την ελλαδική και ελληνοκυπριακή, όσο και για την τουρκική και τουρκοκυπριακή πλευρά. Φυσικά, στη σημερινή έντονη κρίση αν η λύση ήταν εύκολη θα είχε δοθεί. Το δράμα όμως των αδύναμων κρατών, των μειοψηφιών όπου γης, δεν έχει τελειώσει. Από τις Βαλτικές Δημοκρατίες μέχρι την Παλαιστίνη και το Κουρδιστάν το πρόβλημα της μη μετατροπής του ιστορικού υποκειμένου σε ιστορικό αντικείμενο, το πρόβλημα της διατήρησης της ιδιαίτερης ταυτότητας σαν απόλυτο δημοκρατικό δικαίωμα ταυτισμένο με την αυτοδιάθεση, είτε αυτή αφορά έναν λαό, είτε ένα άτομο, αποκτά μια σημασία δραματική.

Το δικαίωμα της διαφορετικότητας, της δημόσιας διαφωνίας για το νόημα της ύπαρξης, δεν είναι πρόβλημα απλά «εθνικό», είναι πρόβλημα ατομικό, γενικό, πανανθρώπινο, πρόβλημα που κατ' εξοχήν αφορά τουλάχιστον τους πολίτες εκείνους που πιστεύουν ότι η εθνική και κοινωνική απελευθέρωση δεν είναι ανεξάρτητες από τον πολιτικό – πολιτιστικό αυτοκαθορισμό.

Αυτό είναι ακριβώς που δίνει μια καθολική διάσταση στο κυπριακό, ένα πρόβλημα θάνασης κατοχής που δηλητηριάζει τις σχέσεις δύο λαών του τουρκικού και του ελληνικού που ανήκουν στον ίδιο ιστορικό χώρο και που κάνει εξαιρετικά δύσκολες τις σχέσεις ανάμεσα στην ελληνική και την τουρκική κυβέρνηση.

Είναι, ίσως, περιττό να τονίσω το πόσο καρποφόρα και για τους δύο λαούς θα ήταν μια ειλικρινής ελληνοτουρκική φιλία. Επειδή όμως είναι σφάλμα ασυγχώρητο μια πολιτική θεώρηση να οικοδομείται πάνω σε ευχές, οφείλω να επισημάνω ότι πέρα από τα εμπόδια που ορθώνει η αντίθεση των εθνικών στερεοτύπων σε Ελλάδα και Τουρκία, υπάρχει ένα άμεσο καυτό πρόβλημα. Το πρόβλημα της κατοχής του 40% ενός κράτους μέλους του ΟΗΕ. Σήμερα μετά το τέλος του πολέμου στον Κόλπο, στο σημείο αυτό είναι που θα δοκιμαστούν όλοι. Θα επαναληφθεί το προηγούμενο των δύο παγκοσμίων πολέμων, όπου ο λαός μας χόρτασε παχιά λόγια ή όχι; Το πεδίο δράσης για όλους τους Νατοϊκούς και Εοκικούς εταίρους μας, μηδέ της Σοβιετικής Ενώσεως εξαιρουμένης, είναι λαμπρόν.

Ιδού η Κύπρος, ιδού και το ήδημα.